

Innehåll

FÖRORD	11
INLEDNING	13
KAPITEL 1. DEN FRAMTIDA EFTERFRÅGAN PÅ FARTYG	16
Sjöburen handel och tonnageutveckling	16
Prognoser för fartygsefterfrågan	22
KAPITEL 2. DEN SVENSKA VARVSINDUSTRINS MARKNADER	30
Stagnerande och expanderande handelsflottor	31
Marknadsutvecklingen under 1970-talet	34
Den svenska varvsindustrins marknadsandelar	38
KAPITEL 3. FARTYGSEFTERFRÅGANS SPECIALISERING	48
Sjötransporternas rationalisering	48
Supertankern – skalekonomi i tanksjöfarten	54
Supertankern – framtida efterfrågan	61
KAPITEL 4. DEN SVENSKA VARVSINDUSTRINS KONKURRENTER	64
Japan	67
EEC-länderna	73
Storbritannien	78
KAPITEL 5. DEN SVENSKA VARVSINDUSTRINS UNDERLEVERANTÖRER	82
Varvsindustrin i svensk ekonomi	83
Underleveranser till varven	86
Underleveranserna från leverantörernas synpunkt	90
Sysselsättningseffekten	93
KAPITEL 6. DEN SVENSKA VARVSINDUSTRINS PRODUKTIVITET OCH FINANSIERING	96
Produktivitet och priser	97
Lönsamhet och finansiering	102
Några prognoskalkyler	105
KAPITEL 7. KONKURRENSUTVECKLINGEN PÅ KORT OCH LÅNG SIKT	109
Kort sikt	110
Varvskonjunkturen	114
Den institutionella ramen	117
Ny teknik	118
KAPITEL 8. UTVECKLINGSFÖRUTSÄTTNINGAR OCH FRAMTIDSBEDÖMNINGAR	122

	Läge och utgångspunkter	123
	Bedömning	125
	Fartygskrediterna	129
	Teknisk utveckling	133
	Marknadsintegration	134
	Horisontell integration	134
BILAGA A.	Världens handelstonnagebehov 1969—1975—1985. Av Göran Norström	137
BILAGA B.	Räntabilitet och finansiering i sex svenska varv under en 20-årsperiod. Av Gunnar Eliasson	175
SUMMARY		221
LIST OF DIAGRAMS		236
LIST OF TABLES		238
LITTERATUR		242

Förteckning över diagram

1. Den svenska varvsindustrins produktions- och exportvärde samt marknadsandel 1960—68 15
2. Sjöburen handel 1950—68. Transporterade kvantiteter, milj. ton 19
3. Världshandelsflottans utveckling 1950—68, milj. brt 20
4. Världshandelsflottans produktivitet 1950—68, ton olja respektive torrlast per år och brt 21
5. Tillförsel av nybyggt tonnage 1950—68, milj. brt 22
6. Världshandelsflottan 1963—68. Beräknad utveckling enligt tre alternativ 1969—85, milj. dwt 26
7. Beräknade skrotningar och förluster samt nybyggnadsbehov för världshandelsflottan 1969—85, milj. dwt 27
8. Varvsländernas andel i »världsmarknaden» 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 37
9. Den norska marknaden 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 39
10. Marknaden Storbritannien 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 40
11. Marknaden Liberia 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 42
12. Marknaden Grekland 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 43
13. Den nordiska marknaden (exklusive Norge) 1960—68 (räknat på bruttotonnaget) 45

14. Exportkvot i den svenska produktionen av tartyg och båtar samt andel av hemmamarknaden 1953—67, procent 46
  15. Fartyg över 150 000 dwt i order eller under produktion 1965—69 50
  16. Kalkylerad tonkostnad i linjesjöfart vid varierande linjelängd och hamntid, cash-flow diskonterad till 6 procents ränta, £ per ton 52
  17. Fraktkostnad för olja Mellersta Östern/Europoort, 1967 års kostnadsnivå, shilling per ton 56
  18. Produktionskostnader för tankers, 1967 års kostnadsnivå, dollar per dwt 58
  19. Fartygsproduktionens länderfördelning i världen 1960—68 (sjösatt tonnage i brt) 65
  20. Japans varvsindustri 1960—68, index 1960 = 100 69
  21. Västtysklands varvsindustri 1960—68, index 1960 = 100 75
  22. Frankrikes varvsindustri 1960—68, index 1960 = 100 76
  23. Storbritanniens varvsindustri 1960—68, index 1960 = 100 79
  24. Regional fördelning av sysselsättningen i varvsindustrin och dess underleverantörer 1968 95
  25. Sveriges varvsindustri 1960—68, index 1960 = 100 97
  26. Produktivitets-, pris- och relativ löneutveckling i svensk varvsindustri 1960—67 99
  27. Räntabilitet och nettoupplåning för sex svenska varv 1955—75 107
  28. Order av tankfartyg och fraktsatser för olja 1949—69 115
  29. Leverans av tankfartyg och fraktsatser för olja 1949—71 116
-
- A: 1. Världshandelsflottans utveckling 1963—68, milj. brt 137
  - A: 2. Sjösattningar samt skrotningar och förluster 1963—68, jämförda med tidigare prognoser, milj. brt 139
  - A: 3. Världstankerflottan 1963—68 och beräknad utveckling efter tre alternativ 1969—85, milj. dwt 155
  - A: 4. Beräknade skrotningar och förluster samt nybyggnadsbehov av tankers 1969—85, milj. dwt 156
  - A: 5. Världshandelsflottan exklusive tankers 1963—68 och beräknad utveckling efter tre alternativ 1969—85, milj. dwt 169
  - A: 6. Beräknade skrotningar och förluster samt nybyggnadsbehov exklusive tankers 1969—85, milj. dwt 170
  - B: 1. Finansiella indikatorer för de sex varven 1955—67, procent 179
  - B: 2. Räntabilitetsmått för de sex varven 1955—67, procent 195
  - B: 3. Periodiserade lönsamhetsmått 1960—75, procent 216

Förteckning över tabeller

1. Sjötransporternas utveckling 1962—85. Transportarbetets genomsnittliga ökning i procent per år 23
  2. Beräknat tonnagebehov för världshandelsflottan 1970—85, milj. dwt 25
  3. Beräknat nybyggnadsbehov för världshandelsflottan 1970—85, milj. dwt 28
  4. Handelsflottans utveckling i vissa länder 1938—80, milj. brt och procent av världshandelsflottan 32
  5. Handelsflottans utveckling och struktur 1963—68, milj. brt och procent 33
  6. Drifts- och kapitalkostnader per produktenhet i norsk tankfart. Fartyg byggda 1962—66. Norska kronor per 1 000 tonsjömil 60
  7. Beräknad storleksfördelning i nyanskaffningen till världstankerflottan 1968—83, antal fartyg 62
  8. Resursåtgång per produktenhet i vissa svenska exportvaror 1957 84
  9. Varvens inköp 1968, fördelade på länder 87
  10. Varvens inköp 1968, fördelade på olika varugrupper 88
  11. Varvens inköp 1968, fördelade på industrigrupper 89
  12. Leveranser av varvsprodukter 1968, procent av fakturerat värde vid anläggningen 91
  13. Fakturerat värde av varvsprodukter till svenska varv och sysselsättningseffekt 1968, procentuellt fördelade på regioner 94
  14. Kapacitet i världens varvsindustri 1968—75 111
  15. Fartygsefterfrågan 1970—75 enligt alternativa prognoser, milj. dwt 112
-
- A: 1. Världshandelsflottans förändringar 1963—68, milj. brt 138
  - A: 2. Sammanfattning av gjorda antaganden om produktion och konsumtion av petroleum 1975, 1980 och 1985, milj. ton 148
  - A: 3. Beräknade interregionala oljetransporter 1975, 1980 och 1985, milj. ton 150—151
  - A: 4. Beräknad tankerflotta 1/1 1969—1/7 1985, milj. dwt 154
  - A: 5. Tonnagebehov för koltransporter 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 158
  - A: 6. Beräknade sjöburna järnmalmstransporter 1975, 1980 och 1985, milj. ton 160
  - A: 7. Tonnagebehov för transporter av viktigare malmer 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 161

- A: 8. Beräknade sjöburna spannmålstransporter 1975, 1980 och 1985. Maximialternativ, milj. ton 162
- A: 9. Beräknade sjöburna spannmålstransporter 1975, 1980 och 1985. Minimalalternativ, milj. ton 163
- A: 10. Tonnagebehov för spannmålstransporter 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 164
- A: 11. Tonnagebehov för gödselmedelstransporter 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 165
- A: 12. Tonnagebehov för trävarutransporter 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 165
- A: 13. Tonnagebehov för samtliga sjötransporter utom av olja, kol, malm, spannmål, gödselmedel och trävaror 1975, 1980 och 1985, milj. dwt 167
- A: 14. Beräknad världshandelsflotta exklusive tankers 1/1 1969—1/7 1985, milj. dwt 168
- A: 15. Beräknad världshandelsflotta 1/1 1969—1/7 1985, milj. dwt 171
- A: 16. Jämförelse mellan prognosens tre alternativ och några andra publicerade prognoser, milj. dwt 172
- B: 1. Finansieringsbalans för de sex varven 1960—68, milj. kronor 177
- B: 2. Skuldernas sammansättning för de sex varven ultimo 1967, procent 182
- B: 3. Kapitalbalans för de sex varven 1955—67, milj. kronor 188
- B: 4. Räntabilitetsberäkningar 1955—67, procent 196
- B: 5. Vinstberäkningar 1955—67, milj. kronor 197
- B: 6. Beräkning av bruttosparandet 1955—67, milj. kronor 198
- B: 7A. Prognoskalkyl A, det pessimistiska marginalalternativet, fastprisprognos, 1968—75, 1969 års priser 211
- B: 7B. Prognoskalkyl B, mellanalternativet, fastprisprognos 1968—75, 1969 års priser 212
- B: 7C. Prognoskalkyl C, det pessimistiska marginalalternativet, 3 procents årlig prisstegring antagen fr. o. m. 1970, 1968—75 213
- B: 7D. Prognoskalkyl D, 3 procents prisstegring men eftersläpande kostnadshöjningar 1968—75 213
- B: 7E. Det pessimistiska marginalalternativet, 3 procents prisstegring, höjning av kontantandelen från 20 till 50 procent 1968—75 214
- B: 7F. Prognoskalkyl F, det pessimistiska marginalalternativet, 3 procents prisstegring, sänkning av marginal(skuld)räntan med 1 procent 1968—75 214
- B: 8. Amorteringsplan för stocken utestående utländska banklån och obligationslån (svenska och utländska) hos de fyra största varven per den 1 juli 1969, milj. 215